

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Confessio Fidei Exhibita Invictiss. Imp. Carolo V. Cæsari
Aug. in Comicijs Avgvstæ. Anno M. D. XXX.**

Melanchthon, Philipp

Vitebergæ, 1542

VD16 C 4714

De Poenitentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35748

mentes ad desperationem, quæ non potuerunt acquiescere, quia sentiebant iure diuino necessariam esse enumerationem, & tamen experiebantur impossibilem esse. Sed hærent alia non minora uicia in doctrina aduersariorum de poenitentia, quæ iam recensebimus.

DE POENITENTIA.

IN articulo duodecimo probant primam partem, qua exponimus, Lapsis post Baptismum contingere posse remissionem peccatorum quocumque tempore, & quotiescunque conuertuntur. Secundam partem damnant, in qua poenitentia partes dicimus esse contricionem & fidem. Negant fidem esse alteram partem poenitentia, Quid hic Carole Caesar inuictissime faciamus? Hæc est propria uox Euangelij, quæ fide consequamur remissionem peccatorum. Hanc uocem Euangelij damnant isti scriptores confutationis. Nos igitur nullo modo assentiri confutationi possumus. Non possumus saluberrimam uocem Euangelij, & plenam consolationis damnare. Quid est aliud negare, quæ fide consequamur remissionem peccatorum, quam contumelia afficere sanguinem & mortem Christi?

Christi?

DE POENITENTIA.

sti, Rogamus igitur te Carole Cæsar Inuictiss. ut nos de hac re maxima, quæ præcipuum Euangelij locum, quæ ueram Christi cognitionem, quæ ueram cultum Dei continet, patienter ac diligenter audias & cognoscas. Comperient enim omnes boni uiri, nos in hac re præcipue docuisse uera, pia, salubria, & necessaria uniuersæ Ecclesiæ Christi. Comperient ex scriptis nostrorum plurimum lucis accessisse Euangelio, & multos perniciosos errores emendatos esse, quibus antea obruta fuit doctrina de poenitentia, per Scholasticorum & Canonistarum opiniones.

Ac priusquam accedimus ad defensionem nostræ sententiæ, hoc præfandum est. Omnes boni uiri, omnium ordinum ac Theologici ordinis etiam, haud dubie fatentur, ante Lutheri scripta, confusissimam fuisse doctrinam poenitentiae. Extant libri Sentenciariorum, ubi sunt infinitæ quæstiones, quas nulli Theologi unquam satis explicare poterunt. Populus neque rei summam complecti potuit, nec uidere quæ præcipue requirerentur in poenitentia, ubi quærenda esset pax conscientie. Prodeat nobis aliquis ex aduersarijs, qui dicat, quando fiat remissio peccatorum. Bone Deus, quanta

quanta tenebrae sunt, Dubitant, utrum in attricio-
 ne, uel in contritione fiat remissio peccatorum. Et
 si fit propter contricionem, quid opus est Absolu-
 tione, quid agit potestas clauium, si peccatum iam
 est remissum? Hic uero multo magis etiam su-
 dant, & potestatem clauium impie extenuant, Alij
 somniant potestate clauium non remitti culpam,
 sed mutari poenas aeternas, in temporales. Ita salu-
 berrima potestas, esset ministerium non uitae, &
 spiritus, sed tantum irae, & poenarum, Alij uideli-
 cet cautiores fingunt potestate clauium remitti
 peccata, coram Ecclesia, non coram Deo. Hic quos-
 q; perniciosus error est. Nam si potestas clauium
 non consolatur nos coram Deo, quae restandent
 reddet pacatam conscientiam? Iam illa sunt ma-
 gis etiam perplexa. Docent nos contritione me-
 reri gratiam. Vbi si quis interroget, quare Saul,
 Iudas, & similes non consequantur gratiam, qui
 horribiliter contriti sunt, Hic de fide, & de Euan-
 gelio respondendum erat, q; Iudas non crediderit,
 non erexerit se Euangelio & promissione Chri-
 sti. Fides enim ostendit discrimen inter contricio-
 nem Iudae & Petri. Verum aduersarij de lege re-
 spondent, q; Iudas non dilexerit Deum, sed timuerit
 poenas. Quando autem territa conscientia, praesertim

seruim

DE POENITENTIA.

fertim in serijs, ueris, & illis magnis terroribus, qui describuntur in Psalmis ac Prophetis, & quos certe degustant isti, qui uere conuertuntur, iudicare poterit, Vtrum Deum propter se timeat, an fugiat aeternas poenas. Hi magni motus literis & uocabulis discerni possunt, re ipsa nõ ita diuelluntur, ut isti suaues Sophistæ somniant. Hic appellamus iudicia omnium bonorum & sapientum uirorum, Hi haud dubie fatebuntur has disputationes apud aduersarios perplexissimas & intricatissimas esse. Et tamen agitur de re maxima, de præcipuo Euangelij loco, de remissione peccatorum. Tota hæc doctrina de his questionibus, quas recensuimus, apud aduersarios plena est errorum & hypocrisis, & obscurat beneficium Christi, potestatem clauium, & iusticiam fidei.

Hæc fiunt in primo actu, Quid cum uentum est ad Confessionem? Quantum ibi negotij est in illa infinita enumeratione peccatorum, quæ tamen magna ex parte cõsumitur in traditionibus humanis. Et quo magis crucientur bonæ mentes, fingunt hanc enumerationem esse iuris diuini. Et cum ipsam enumerationem exigant, prætextu iuris diuini, interim de absolutione, quæ uere est iuris diuini

rini, frigide loquuntur. Fingunt ipsum sacramen-
 tum ex opere operato conferre gratiam sine bono
 motu utentis, de fide apprehendente absolutionem,
 & consolante conscientiam, nulla fit mentio. Hoc
 uere est, quod dici solet, & πέναι πρὸ τῶν μυστη-
 ρίων. Restat tertius actus de satisfactionibus, Hic
 uero habet confusissimas disputationes. Fingunt
 aeternas poenas, mutari in poenas purgatorij. Et ha-
 rum partem remitti potestate clauium, partem do-
 cent redimendam esse satisfactionibus. Addunt
 amplius, q̄ oporteat satisfactiones esse opera su-
 pererogationis, & haec constituunt in stultissimis
 observationibus, uelut in peregrinationibus, Rosa-
 rijs, aut similibus observationibus, quae non habent
 mandata Dei, Deinde, sicut purgatorium satisfa-
 ctionibus redimunt, Ita excogitata est ars redi-
 mendi satisfactiones, quae fuit questuosissima. Ven-
 dunt enim indulgentias, quas interpretantur esse
 remissiones satisfactionum. Et hic questus non so-
 lum ex uiuis, sed multo amplior est ex mortuis.
 Neq; solum indulgentijs, sed etiam sacrificio Mis-
 se redimunt satisfactiones mortuorum, deniq; infi-
 nita res est, de satisfactionibus, Inter haec scandala,
 (non enim possumus enumerare omnia, & doctri-
 nas demoniorum) iacet obruta doctrina de iusticia
 fidel

DE POENITENTIA.

fidei in Christum, & de beneficio Christi. Quare intelligunt omnes boni uiri, utiliter & pie reprehensam esse doctrinam Sophistarum & Canonistarum, de poenitentia. Nam hæc dogmata aperte falsa sunt, & non solum aliena a scripturis sanctis, sed etiam ab Ecclesiasticis patribus.

I Quod per bona opera extra gratiam facta mereamur ex pacto diuino gratiam.

II. Quod per attricionem mereamur gratiam.

III Quod ad deletionem peccati, sola detestatio criminis sufficiat.

IIII Quod propter contricionem, non fide in Christum, consequamur remissionem peccatorum.

V Quod potestas clauium ualeat ad remissionem peccatorum, non coram Deo, sed coram Ecclesia.

VI Quod potestate clauium non remittantur peccata coram Deo, sed q. sit instituta potestas clauium, ut mutet poenas aternas in temporales, ut imponat certas satisfactiones conscientijs, ut instituat novos cultus, & ad tales satisfactiones

nes & cultus obliget conscientias.

VII Quod enumeratio delictorum in Confessione, de qua præcipiunt aduersarij, sit necessaria iure diuino.

VIII Quod Canonica satisfactioes, necessariae sint ad poenam purgatorij redimendam, aut profint tanquam compensatio ad tollendam culpam. Sic enim imperiti intelligunt.

IX Quod susceptio sacramenti poenitentiae, ex opere operato, sine bono motu utentis, hoc est, sine fide in Christum, conferat gratiam.

X Quod potestate clauium per indulgentias liberentur animæ ex purgatorio.

XI Quod in reseruatione casuum, non solum poena Canonica, sed etiam culpa reseruari debeat, in eo, qui uere conuertitur.

Nos igitur, ut explicaremus pias conscientias ex his labyrinthis Sophistarum, constituimus duas partes poenitentiae, uidelicet contricionem, & fidem. Si quis uolet addere tertiam, uidelicet, dignos fructus poenitentiae, hoc est, bona opera sequentia conuersionem, non refragabimur. Neq; ignora

L mus

DE POENITENTIA.

mus, quod uocabulum poenitentiae Grammaticis significet, improbare id quod antea probabamus. Id magis quadrat ad contritionem, quam ad fidem. Sed nos hic docendi causa, poenitentiam totam conuersionem intelligimus, in qua duo sunt termini, mortificatio & uiuificatio. Nos uocamus usitatis nominibus contritionem & fidem.

De contritione praecidimus illas ociosas & infinitas disputaciones, quando ex dilectione Dei, quando ex timore poenae doleamus. Sed dicimus contritionem esse ueros terrores conscientiae, quae Deum sentit irasci peccato & dolet se peccasse. Et haec contritio ita fit, quando uerbo Dei arguuntur peccata, quia haec est summa praedicationis Euangelij, Arguere peccata, & offerre remissionem peccatorum, & iusticiam propter Christum, & spiritum sanctum, & uitam aeternam, & ut renati beneficiamus. Sic complectitur summam Euangelij Christus, cum ait, Lucae ultimo, Praedicari in nomine meo poenitentiam & remissionem peccatorum inter omnes gentes. Et de his terroribus loquitur scriptura, ut Psalm. 37. Quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum, sicut onus graue, grauatae sunt super me &c. Afflictus sum
& humilis

Et humiliatus sum nimis. Rugiebã a gemitu cordis
 mei. Et Psal. 6. Misere mei domine, quoniam in=
 firmus sum, Sana me domine, quoniam conturbatã
 sunt ossa mea, Et anima mea turbata est ualde, Et
 tu domine usq; quo? Et Esaia. 38. Ego dixi in di=
 midio dierum meorum uadam ad portas inferi, Spe=
 rabam usq; ad mane. Quasi leo sic contriuit omnia
 ossa mea. In his terroribus sentit conscientia iram
 Dei aduersus peccatum, quæ est ignota securis ho=
 minibus secundum carnem ambulantis. Videt
 peccati turpitudinem, et serio dolet se peccasse,
 etiam fugit interim horribilem iram Dei, quia non
 potest eam sustinere humana natura, nisi sustente=
 tur uerbo Dei. Ita Paulus ait, Per legem legi mor=
 tuus sum. Lex enim tantum accusat et terret con=
 scientias. In his terroribus aduersarij nostri nihil
 de fide dicunt. Ita tantum proponunt uerbũ, quod
 arguit peccata. Quod cum solum traditur, doctri=
 na legis est, non Euangelij. His doloribus ac terro=
 ribus dicunt homines mereri gratiam, si tamen di=
 ligunt Deum. At quomodo diligunt Deum homi=
 nes in ueris terroribus cum sentiunt horribilem
 et inexplicabilem humana uoce iram Dei? Quid
 aliud nisi desperationem docent, qui in his terro=
 ribus tantum ostendunt legem?

L ij.

Nos

DE POENITENTIA.

Nos igitur addimus alteram partem poenitentiae de fide in Christum, quae in his terroribus debet conscientijs proponi Euangelium de Christo, in quo promittitur gratis remissio peccatorum de Christo. Debent igitur credere, quae propter Christum gratis remittuntur ipsis peccata. Haec fides erigit, sustentat, et uiuificat contritos, iuxta illud. Iustificati ex fide pacem habemus. Haec fides consequitur remissionem peccatorum. Haec fides iustificat coram Deo, ut idem locus testatur. Iustificati ex fide. Haec fides ostendit discrimen inter contritionem Iudae et Petri, Saulis et Davidis. Ideo Iudae aut Saulis contritio non prodest, quia non accedit ad eam haec fides apprehendens remissionem peccatorum donatam propter Christum. Ideo prodest Davidis aut Petri contritio, quia ad eam fides accedit, apprehendens remissionem peccatorum donatam propter Christum. Nec prius dilectio adest, quam sit facta fide reconciliatio. Lex enim non fit sine Christo, iuxta illud. Per Christum habemus accessum ad Deum. Et haec fides paulatim crescit, et per omnem uitam luctatur cum peccato, ut uincat peccatum et mortem. Caeterum fidei sequitur dilectio, ut supra diximus. Et sic clarius definiri potest filialis timor, talis pauor qui cum fide

fide coniunctus est, hoc est, ubi fides consolatur & sustentat pauidum cor. Seruilis timor, ubi fides non sustentat pauidum cor.

Porro potestas clauium administrat & exhibet Euangelium per Absolutionem, quæ est uera uox Euangelij, Ita & absolutionem complectimur, cum de fide dicimus, quia fides est ex auditu, ut ait Paulus. Nam audito Euangelio, audita absolutione, erigitur & concipit consolationem conscientia. Et quia Deus uere per uerbum uiuificat, clauæ uere coram Deo remittunt peccata, iuxta illud. Qui uos audit, me audit. Quare uoci absoluentis, non secus ac uoci de cælo sonanti credendum est. Et Absolutio proprie dici potest sacramentum poenitiæ, ut etiam Scholastici theologi erudiciores loquuntur. Interim hæc fides in tentationibus multipliciter alitur per Euangelij sententias, & per usum sacramentorum. Hæc enim sunt signa noui Testamenti, hoc est, signa remissionis peccatorum. Offerunt igitur remissionem peccatorum, sicut clare testantur uerba cœnæ Domini. Hoc est corpus meum quod pro uobis traditur, Hic est calix noui Testamenti &c. Ita fides concipitur & confirmatur per absolutionem, per audi-

DE POENITENTIA.

tum Euangelij, per usum Sacramentorum, ne succumbat, dum luctatur cum terroribus peccati & mortis.

Hæc ratio poenitencie plana & perspicua est, & auget dignitatem potestatis clauium, & sacramentorum, & illustrat beneficium Christi, docet nos uti mediatore ac propiciatore Christo.

Sed quia confutatio damnat nos, q, has duas partes poenitencie posuerimus, ostendendum est, q scriptura in poenitencia, seu conuersione Impij ponat has precipuas partes. Christus enim inquit, Math. xi. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Hic duo membra sunt, labor & onus significant contricionem, pauores & terrores peccati & mortis. Venire ad Christum, est credere. q, propter Christum remittantur peccata, cum credimus, uiuificantur corda spiritu sancto, per uerbum Christi. Sunt igitur hic due partes precipuae, contricio & fides. Et Marci primo Christus ait, Agite poenitenciam, & credite Euangelio. Vbi in priore particula arguit peccata, in posteriore consolatur nos, & ostendit remissionem peccatorum. Nam credere Euangelio, non est illa generalis fides, quam habent & diaboli

diaboli, sed proprie est credere remissionem peccatorum propter Christum donatam. Hæc enim reuelatur in Euangelio. Videtis & hic duas partes coniungi, Contricionem, cum arguuntur peccata, Et fidem, cum dicitur, credite Euangelio. Si quis hic dicat Christum complecti etiam fructus poenitentiæ, seu totam nouam uitam, non dissencimus. Nam hoc nobis sufficit, q̄ hæ partes præcipue nominantur contricio, & fides.

Paulus fere ubiq; cum describit conuersionem seu renouationem, facit has duas partes. Mortificationem & Viuificationem, ut Coloß. 2. In quo circumcisi estis circumcissione non manu facta, uidelicet expoliatione corporis peccatorum carnis. Et postea, in quo simul resuscitati estis per fidem efficaciam Dei. Hic duæ sunt partes, Altera est expoliatione corporis peccatorum, Altera est resuscitatio per fidem. Neq; hæc uerba, mortificatio, uiuificatio, expoliatione corporis peccatorum, resuscitatio, Platonice intelligi debent de simulata mutatione, sed mortificatio significat ueros terrores, quales sunt morientium, quos sustinere natura non posset, nisi erigeretur fide. Ita hic expoliationem corporis peccatorum uocat, quam nos dicimus uitate contricionem, quia in illis doloribus

DE POENITENTIA.

bus concupiscentia naturalis expurgatur. Et uiuificatio intelligi debet, non imaginatio Platonica, sed consolatio quæ uere sustentat fugientem uitam in contricione. Sunt ergo hic due partes, contritio & fides. Quia enim conscientia non potest reddi pacata, nisi fide. Ideo sola fides uiuificat, iuxta hoc dictum. Iustus ex fide uiuet.

Et deinde in Colossensibus inquit Christum delere Chirographum quod per legem aduersatur nobis. Hic quoque due sunt partes, Chirographum, & deletio Chirographi. Est autem Chirographum conscientia arguens & condemnans nos, Porro lex est uerbum quod arguit & condemnat peccata. Hæc igitur uox quæ dicit, Peceauit Domino, sicut Dauid ait, est Chirographum. Et hanc uocem impij & securi homines non emittunt serio, Non enim uident, non legunt scriptam in corde sententiam legis. In ueris doloribus ac terroribus cernitur hæc sententia. Est igitur Chirographum ipsa contritio, condemnans nos. Delere Chirographum est tollere hanc sententiam condemnationis ex animo, & sententiã insculpere, qua sentiamus nos liberatos esse, ab illa condemnatione. Est autem fides, noua illa sententia, quæ abolet priorem sententiam, & reddit pacem & uitam cordi.

Quangum

Quinquam quid opus est multa citare testi-
 monia, cum ubiq; obuia sint in scripturis. Psalmo
 117. Castigans castigauit me Dominus, & morti
 non tradidit me, Psalmo 118. Deficit anima mea
 pre angustia, Confirma me uerbo tuo. Vbi in pri-
 ore membro continetur contricio, in secundo mo-
 dus clare describitur quomodo in contricione re-
 creemur, scilicet uerbo Dei quod offert gratiam.
 Id sustentat & uiuificat corda. Et 1. Regum. 2.
 Dominus mortificat, & uiuificat, deducit ad infē-
 ros, & reducit. Horum altero significatur contri-
 cio, altero significatur fides, Et Esaiæ. 28. Domi-
 nus irascetur, ut faciat opus suum. Alienū est opus
 eius, ut operetur opus suum, Alienum opus Dei uo-
 cat, cum terret, quia Dei proprium opus est uiuifi-
 care & consolari. Verum ideo terret, inquit, ut
 sit locus consolationi, & uiuificationi, quia secura
 corda & non sentiencia iram Dei fastidiunt conso-
 lationem. Ad hunc modum solet scriptura hæc duo
 coniungere, terrores & consolationem, ut doceat
 hæc præcipua membra esse in pœnitencia contri-
 cionem, & fidem consolantem & iustificantem.
 Neq; uidemus quo modo natura pœnitentie clari-
 us & simplicius tradi possit. Hæc enim sunt duo
 præcipua opera Dei in hominibus perterrefacere

L v & iustifi-

DE POENITENTIA.

Ad iustificare ac uiuificare perterrefactos. In hac
duo opera distributa est uniuersa scriptura. Alte-
ra pars lex est que ostendit, arguit & condemnat
peccata. Altera pars Euangelium, hoc est promissa
sio gratie in Christo donata, & hæc promissio
subinde repetitur in tota scriptura, primum tradita
ta Adæ, postea Patriarchis, deinde a Prophetis illu-
strata. Postremo predicata & exhibita a Chri-
sto inter Iudeos, & ab Apostolis sparsa in totum
mundum. Nam fide huius promissionis sancti om-
nes iustificati sunt, non propter suas attericiones,
uel contriciones. Et exempla ostendunt similiter
has duas partes. Adam obiurgatur post peccatum,
& perterrescit. Hæc fuit contritio, Postea promit-
tit Deus gratiam, dicit futurum semen, quo destrue-
tur regnum diaboli, mors & peccatum, Ibi offert
remissionem peccati. Hæc sunt præcipua, Nam &
si postea additur pœna, tamen hæc pœna non me-
retur remissionem peccati. Et de hoc genere poen-
rum paulo post dicemus. Sic David obiurgatur a
Nathan & perterrefactus inquit, Peccaui Domi-
no. Ea est contritio. Postea ostendit absolutionem,
Dominus sustulit peccatum tuum, Non morieris.
Hæc uox erigit Dauidem, & fide sustentat, illa
stificat, & uiuificat eum. Additur & hic pœna, sed
hæc

hæc pœna non meretur remissionem peccatorum,
 Nec semper adduntur peculiare pœnæ, sed hæc
 duo semper existere in pœnitentia oportet, contri-
 cionem & fidem, ut Lucæ. 7. Mulier peccatrix ue-
 nit ad Christum lachrymans. Per has lachrymas
 agnoscitur contritio. Postea audit absolutionem,
 Remittuntur tibi peccata, Fides tua saluam te fe-
 cit, uade in pace. Hæc est altera pars pœnitentiæ,
 fides quæ erigit & consolatur eam. Ex his omni-
 bus apparet pijs lectoribus, nos eas partes pœni-
 tentiæ ponere, quæ proprie sunt in conuersione,
 seu regeneratione & remissione peccati. Fructus
 digni & pœnæ sequuntur regenerationem & re-
 missionem peccati. Ideoq; has duas partes posui-
 mus, ut magis conspici fides possit, quam in pœni-
 tentia requirimus. Et magis intelligi potest, quid
 sit fides, quam prædicat Euangelium, cum opponi-
 tur contritioni, ac mortificationi.

Et ut totus orbis terrarum uideat, quanta
 sit inscitia ueræ pietatis in nostris Criticis qui con-
 sutationem scripserunt, addemus & Bernardi sen-
 tenciam, qui prorsus ad eundem modum coniungit
 hæc duo membra in pœnitentia, contricionem &
 fidem, sicut nos coniungimus. Verba sunt hæc in
 sermone tertio de annunciatione. Audiam fac mi-
 hi mane

DE POENITENTIA.

hi mane misericordiam tuam, quia in te speravi
 Domine. Sola nimirum spes apud te miserationis
 locum obtinet, nec oleum misericordiae, nisi in uase
 se fiduciae ponis. Sed est infidelis fiducia, solius
 utiq; maledictionis capax cum uidelicet in spe pec-
 camus. Quanquam nec fiducia illa dicenda sit, sed
 insensibilitas quaedam & dissimilitudo perniciofa.
 Quae enim fiducia est ei qui periculum non atten-
 dit? aut quod ibi timoris remedium, ubi nec ti-
 mor sentitur, nec materia ipsa timoris? Fiducia
 solatium est, nec eget ille solatio qui letatur cum
 male fecerit & in pessimis rebus magis exul-
 tat. Rogemus itaq; fratres responderi nobis
 quantas habeamus iniquitates & peccata, scele-
 ra nostra & delicta nobis desideremus ostendi.
 Scrutemur uias nostras & studia nostra pericula-
 q; uniuersa uigili intentione pensemus. Dicat quis-
 q; in pauore suo, uadam ad portas inferi, ut iam
 non nisi in sola Dei misericordia respiremus. Haec
 uera hominis fiducia est, a se deficientis, & inni-
 tens domino suo. Haec inquam uera fiducia est
 cui misericordia non denegatur, Propheta testat
 te. Beneplacitum est domino super timentes eum
 & in his qui sperant super misericordia eius. Nec
 parua utiq; suppetit nobis, in nobis quidem causam
 timoris

timoris, in ipso autem causa fiducia. Haftenus Bernardus, cuius sententiam propterea etiam non inuiri retulimus, ut uideant lectores, quomodo fidem hic intelligamus de fiducia misericordie, quae erigit & consolatur per terrefactos, quam iste recte fiduciam appellat. Et haec clare conspici potest, cum sit Antithesis terrorum & consolationis. Sicut hic Bernardus uult in hominibus existere cognitionem peccatorum, seu contricionem, seu terrores, Et uult accedere fiduciam quae erigat in contricione.

Sed quia aduersarij nominatim hoc damnant, quod dicimus homines fide consequi remissionem peccatorum, addemus paucas quasdam probationes, ex quibus intelligi poterit, remissionem peccatorum contingere, non ex opere operato propter contricionem, sed fide illa speciali, qua unusquisque credit sibi propter Christum remitti peccata. Nam hic articulus praecipuus est, de quo diligamur cum aduersarijs, & cuius cognitionem ducimus maxime necessariam esse Christianis omnibus. Cum autem supra de iustificatione, de eadem re satis dictum uideatur, hic breuiores erimus. Sunt enim loci maxime cognati, doctrina poenitentiae, & doctrina iustificationis.

Aduersa

DE POENITENTIA.

Aduersarij, cum de fide loquuntur, & dicunt eam precedere poenitentiam, intelligunt fidem, non hanc quæ iustificat, sed quæ in genere credit Deum esse, poenas propositas esse impijs &c. Nos præter illam fidem, requirimus, ut credat sibi quisq; propter Christum remitti peccata. De hac fide speciali litigamus, & opponimus eam opinioni, quæ iubet confidere non in promissione Christi, sed in opere operato contritionis, confessionis & satisfactionum &c. Hæc fides ita sequitur terrores, ut vincat eos & reddat pacatam conscientiam, Huic fidei tribuimus, q̄ iustificet & regeneret, dum ex terroribus liberat, & pacem, gaudium, & nouam uitam in corde parit. Hanc fidem defendimus uere esse necessariam ad remissionem peccatorum, Ideo ponimus inter partes poenitentiae seu conuersionis. Nec aliud sentit Ecclesia Christi, etiam si aduersarij nostri reclamant.

Principio autem interrogamus aduersarios, Vtrum absolutionem accipere, pars sit poenitentiae nec ne? Quod si a confessione separant, ut sunt subtiles in distinguendo, non uidemus quid profit confessio sine absolutione. Sin autem nõ separant a confessione acceptionem absolutionis, necesse

esse est eos sentire, & fides sit pars poenitentiae, quia absolutio non accipitur nisi fide. Quod autem absolutio non accipiatur nisi fide, ex Paulo probari potest, qui docet Roma. 4. & promissio non possit accipi, nisi fide. Absolutio autem est promissio remissionis peccatorum. Igitur necessario requirit fidem. Nec uidemus, quomodo dicatur is accipere absolutionem qui non assentitur ei. Et quid aliud est non assentiri absolutioni, quam Deum accusare mendacij, si cor dubitet, sentit incerta & inania esse quae promittit Deus? Ideo. I. Iohannis. 5. scriptum est. Qui non credit Deo, mendacem facit eum, quia non credit in testimonium quod testificatus est Deus de filio suo.

Secundo fateri aduersarios existimamus remissionem peccatorum poenitentiae, seu partem, seu finem, seu, ut ipsorum more loquamur, terminum esse ad quem. Ergo id quo accipitur remissio peccatorum, recte additur partibus poenitentiae. Certissimum est autem, etiamsi omnes portae inferorum reclamant, remissionem peccatorum non posse accipi, nisi sola fide quae credit peccata remitti propter Christum, iuxta illud Roma. 3. Quae proposuit Deus propiciatorem per fidem, in sanguine

gum

DE POENITENTIA.

guine ipsius. Item Roma. 5. per quem accessum
habemus per fidem in gratiam &c. Nam consci-
entia territa non potest opponere iræ Dei, opera
nostra, aut dilectionem nostram, sed ita demum sit
pacata, cum apprehendit Mediatorem Christum.
& credit promissionibus propter illum donatis.
Non enim intelligunt quid sit remissio peccatorum,
aut quo modo nobis contingat, qui somniant corda
pacata fieri, sine fide in Christum. Petrus citat
ex Esaia. Qui crediderit in eum, non confundetur.
Necesse est igitur confundi hypocritas, confi-
dentes se accipere remissionem peccatorum prop-
ter sua opera, non propter Christum. Et Petrus ait
in Actis Cap. 10. Huic omnes Prophetæ testimoni-
um perhibent, remissionem peccatorum accipere
per nomen eius, omnes qui credunt in eum. Non
potuit dici magis dilucide, quam quod ait per no-
men eius, Et addit, omnes qui credunt in eum. Tan-
tum igitur ita accipimus remissionem peccatorum,
per nomen Christi, hoc est, propter Christum, non
propter ulla nostra merita atq; opera. Et hoc ita
fit, cum credimus nobis remitti peccata propter
Christum, Aduersarij nostri uociferantur se esse
Ecclesiam, se consensum Ecclesiæ sequi. At Petrus
hic in nostra causa etiam allegat consensum Eccle-
siae

clesie, huic inquit omnes Prophetæ perhibent te=
 stimonium, remissionem peccatorum accipere per
 nomen eius &c. Profecto consensus Prophetarum
 iudicandus est uniuersalis Ecclesie consensus esse.
 Nec Papæ, nec Ecclesie cōcedimus potestatem de=
 cernendi contra hunc consensum Prophetarum.
 At Bulla Leonis aperte damnat hunc articulum
 de remissione peccatorum, damnant & aduersarij
 in Confutatione. Qua ex re apparet, qualis sit Ec=
 clesia iudicanda istorum, qui non solum decretis
 improbant hanc sententiam, & remissionem pecca=
 torum consequamur fide, non propter opera no=
 stra, sed propter Christum, sed etiam iubent eam
 ui ac ferro abolere. Iubent omni genere crudelita=
 tis perdere uiros bonos qui sic sentiunt. Sed ha=
 bent magni nominis autores, Scotum, Gabrielem,
 & similes, dicta Patrum quæ in Decretis truncata
 citantur. Certe si numeranda sunt testimonia, uin=
 cunt. Est enim maxima turba nugacissimorū scrip=
 torum in sententias, qui tanquam coniurati defen=
 dunt illa figmenta de merito attricionis & ope=
 rum, & cætera quæ supra recitauimus. Sed ne
 quis multitudine moueatur, non magna autoritas
 est in testimonijs posteriorum, qui non genuerunt
 sua scripta, sed tantum complicatis superioribus,
 M transfu=

DE POENITENTIA.

transfuderunt illas opiniones ex alijs libris in alios. Nihil iudicij adhibuerunt, sed ut pedanei sententores taciti comprobauerunt superiorum errores non intellectos. Nos igitur hanc Petri uocem non dubitemus opponere, quamlibet multis legionibus Sentenciariarum, quæ allegat consensum Prophetarum. Et accedit testimonium spiritus sancti ad hanc contionem Petri. Sic enim ait textus Adhuc loquente Petro uerba hæc, Cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant uerbum. Sciunt igitur piæ conscientiæ, hoc esse mandatum Dei, ut credant sibi gratis ignosci propter Christum, non propter opera nostra. Et hoc mandato Dei sustentent se aduersus desperationem, & aduersus terretres peccati & mortis. Et hanc sententiam sciunt a principio mundi in Ecclesia extitisse apud sanctos. Petrus enim clare allegat consensum Prophetarum, & Apostolorum scripta testantur eos idem sentire. Nec desunt Patrum testimonia. Nam Bernardus idem dicit uerbis minime obscuris. Necesse est enim primo omnium credere, quod remissionem peccatorum habere non possis, nisi per indulgentiam Dei, sed adde adhuc, ut credas et hoc per ipsum peccata tibi donantur. Hoc est testimonium, quod perhibet spiritus sanctus in corde tuo dicens

dicens, Dimissa sunt tibi peccata tua. Sic enim arbitratur Apostolus gratis iustificari hominem per fidem. Hæc Bernardi uerba mirifice illustrant causam nostram, quia non solum requirit ut in genere credamus peccata remitti per misericordiam, sed iubet addere specialem fidem, qua credamus & nobis ipsis remitti peccata. Et docet quomodo certi reddamur de remissione peccatorum, uidelicet cum fide corda eriguntur & fiunt tranquilla per spiritum sanctum. Quid requirunt amplius aduersarij? Num adhuc audent negare fide nos consequi remissionem peccatorum? aut fidem partem esse poenitentiae.

Tertio. Aduersarij dicunt peccatum ita remitti, quia attritus seu contritus elicit actum dilectionis Dei, propter hunc actum meretur accipere remissionem peccatorum. Hoc nihil est nisi legem docere, deleto Euangelio, & abolita promissione de Christo. Tantum enim requirunt legem & nostra opera, quia lex exigit dilectionem. Præterea docent confidere, & remissionem peccatorum consequamur propter contritionem & dilectionem. Hoc quid est aliud nisi collocare fiduciam in nostra opera, non in uerbum & promissionem Dei de

M ij Christo

DE POENITENTIA.

Christo. Quod si lex satis est ad consequendam remissionem peccatorum, quid opus est Euangelio, quid opus est Christo, si propter nostrum opus consequimur remissionem peccatorum? Nos contra a lege ad Euangelium reuocamus conscientias, & a fiducia priorum operum, ad fiduciam promissionis & Christi, quia Euangelium exhibet nobis Christum, & promittit gratis remissionem peccatorum propter Christum. Hac promissione iubet nos confidere, quod propter Christum reconciliemur patri, non propter nostram contritionem aut dilectionem. Non enim alius est mediator aut propiciator nisi Christus. Nec legem facere possumus, nisi prius per Christum reconciliati simus. Et siquid faceremus, tamen sciendum est, quod non propter illa opera, sed propter Christum mediatorem & propiciatorem consequimur remissionem peccatorum. Imo contumelia Christi, & Euangelii abrogatio est, sentire quod remissionem peccatorum propter legem aut aliter consequamur, quam fide in Christum. Et hanc rationem supra tractauimus de iustificatione, cum diximus, quare profiteantur homines fide iustificari non dilectione. Itaque doctrina aduersariorum, cum docent homines propter contritionem & dilectionem consequi remissionem

peccatorum, & confidere hac contricione & de-
lectione, tantum est doctrina legis, quidem non
intellecta, sicut Iudæi in uelatam Moysi faciem in-
tuebantur. Fingamus enim adesse dilectionem, sin-
gamus adesse opera, tamen neq; dilectio, neq; ope-
ra possunt esse propiciatio pro peccato. Ac ne
possunt quidem opponi iræ & iudicio Dei, iuxta
illud. Non intrabis in iudicium cum seruo tuo,
quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis ui-
uens. Nec debet honos Christi transferri, in no-
stra opera.

Propter has causas contendit Paulus, q̄ non
iustificemur ex lege, & opponit legi promissionem
remissionis peccatorum, quæ propter Christum do-
natur, ac docet nos gratis propter Christum fide
accipere remissionem peccatorum. Ad hanc pro-
missionem reuocat nos Paulus a lege. In hanc pro-
missionem iubet intueri, quæ certe irrita erit, si
prius lege iustificamur, quam per promissionem,
aut si propter nostram iusticiam consequimur re-
missionem peccatorum. At constat, q̄ ideo nobis
data est promissio, ideo exhibitus est Christus, quia
legem non possumus facere. Quare necesse est pri-
us nos promissione reconciliari quam legem faci-
mus. Promissio autem tantum fide accipitur. Igi-
tus

DE POENITENTIA.

tur necesse est contritos apprehendere fide promissionem remissionis peccatorum donatae propter Christum, ac statuere q̄ gratis propter Christum habeant placatum Patrem. Hæc est sententia Pauli ad Roma. quarto, ubi inquit. Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio. Et ad Galatas. 3. Conclufit scriptura omnia sub peccatum, ut promissio ex fide Iesu Christi detur credentibus. Id est, omnes sunt sub peccato, nec possunt aliter liberari, nisi fide apprehendant promissionem remissionis peccatorum. Prius igitur oportet nos fide accipere remissionem peccatorum, quam legem facimus, & si, ut supra dictum est, fidem dilectio sequitur, quia renati spiritum sanctum accipiunt, ideo legem facere incipiunt. Citaremus plura testimonia, nisi obuia essent cuilibet pio lectori in scripturis. Et nos non minus prolixi esse cupimus, ut facilius hæc causa perspicui possit. Neq̄ uero dubium est, quin hæc sit sententia Pauli, quam defendimus, q̄ fide accipiamus remissionem peccatorum propter Christum, q̄ fide mediatorem Christum opponere debeamus iræ Dei, non opera nostra, Nec perturbentur piæ mentes, etiam si Pauli sententias calumnientur aduersarij, Nihil tam simpliciter dicitur, quod non queat deprauari cauillando. Nos

scimus

scimus hanc, quam diximus, ueram & germanam sententiam Pauli esse, scimus hanc nostram sententiam pijs conscientijs firmam consolationem afferre, sine qua nemo consistere in iudicio Dei queat. Itaq; repudiantur illæ Pharisaicæ opiniones aduersariorum, q̄ non accipiamus fide remissionem peccatorum, sed q̄ oporteat mereri dilectione nostrâ & operibus, q̄ dilectionem nostram & opera nostra, iræ Dei opponere debeamus. Hæc doctrina legis est, non Euangelij, quæ fingit prius hominem lege iustificari, quam per Christum reconciliatus sit Deo, Cum Christus dicat, Sine me nihil potestis facere. Item, Ego sum uitis uera, uos palmites, Verum aduersarij fingunt nos esse palmites, nõ Christi, sed Moisi. Prius enim uolunt lege iustificari, dilectionem suam & opera offerre Deo, quam reconcilientur Deo per Christum, quam sint palmites Christi. Paulus contra contendit legem non posse fieri sine Christo. Ideo promissio prius accipienda est, ut fide reconciliemur Deo, propter Christum, quam legem facimus. Hæc satis perspicua esse pijs conscientijs existimamus. Et hinc intelligent, Cur supra professi simus iustificari hominem fide, non dilectione, quia oportet nos opponere iræ Dei, non nostram dilectionem, aut

M iij. opera

DE POENITENTIA.

opera, aut confidere nostra dilectione ac operibus, sed Christum mediatorem. Et prius oportet apprehendere promissionem remissionis peccatorum, quam legem facimus.

Postremo, quando erit pacata conscientia, si ideo accipimus remissionem peccatorum, quia nos diligimus, aut legem facimus? Semper enim accusabit nos lex, quia nunquam legi Dei satisfacimus, Sicut inquit Paulus, Lex iram operatur, Chrysostomus querit de poenitentia, unde certi reddamur, peccata nobis remissa esse. Querunt & in sentencijs eadem de re aduersarij. Hoc non potest explicari, non possunt conscientiae reddi tranquille, nisi sciant mandatum Dei esse, & ipsum Euangelium, ut certo statuunt propter Christum gratis remitti peccata, nec dubitent sibi remitti. Si quis dubitat, is, ut Iohannes ait, accusat promissionem diuinam mendacij. Hanc certitudinem fidei nos docemus requiri in Euangelio. Aduersarij relinquunt conscientias incertas & ambigentes. Nihil autem agunt conscientiae ex fide, cum perpetuo dubitant, utrum habeant remissionem. Quomodo possunt in hac dubitatione inuocare Deum? quomodo possunt statuere, & exaudiantur? Ita tota uita est sine

Deo

Deo, & sine uero cultu Dei. Hoc est quod Paulus inquit, peccatum esse quidquid non fit ex fide. Et quia in hac dubitatione perpetuo uersantur, nunquam experiuntur quid sit fides, Ita fit ut ad extremum ruant in desperationem. Talis est doctrina aduersariorum, doctrina legis, abrogatio Euangelij, doctrina desperationis. Nunc libenter omnibus bonis uiris permittimus iudicium de hoc loco poenitentiae, nihil enim habet obscuri, ut pronuncient, utri magis pia & salubria conscientijs docuerint, nos, an aduersarij. Profecto non delectant nos haec dissensiones in Ecclesia, quare nisi magnas & necessarias causas haberemus dissencendi ab aduersarijs, summa uoluntate taceremus. Nunc cum ipsi manifestam ueritatem damnant, non est integrum nobis deserere causam, non nostram, sed Christi & Ecclesiae.

Diximus quas ob causas posuerimus has duas partes poenitentiae, contricionem & fidem. Idque hoc fecimus libentius, quia circumferuntur multa dicta de poenitentia quae truncata citantur ex Patribus, quae ad obscurandam fidem detorserunt aduersarij. Talia sunt, Poenitentia est mala praeterita plangere, & plangenda iterum non committe-

DE POENITENTIA.

re. Item, Pœnitencia est quedam dolentis uindicta, puniens in se quod dolet se commisisse. In his dictis nulla fit mentio fidei, Ac ne in scholis quidem, cum interpretantur, aliquid de fide additur. Quare nos eam, ut magis conspici doctrina fidei posset, inter partes pœnitentiæ numerauimus. Nam illa dicta, quæ contricionem aut bona opera requirunt, & nullam fidei iustificantis mentionem faciunt, periculosa esse, res ipsa ostendit. Et merito desiderari prudentia in istis potest, qui centones illos sententiarum & decretorum congesserunt, Nam cum Patres alias de alia parte pœnitentiæ loquantur, non tantum de una parte, sed de utraque, hoc est, de contricione & fide, excerpere & cõiungere sententias profuisset. Nam Tertullianus egregie de fide loquitur, amplificans. iusiurandum illud apud Prophetam. *Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat.* Quia enim iurat Deus, nolle se mortem peccatoris, ostendit requiri fidem, ut iuranti credamus, & certo statuamus eum nobis ignoscere. Magna debet esse autoritas apud nos promissionum diuinarum per sese. At hæc promissio etiam iureiurando confirmata est. Quare si quis non statuit sibi ignosci, is negat Deum uerum iurasse.

qua blasphemia atrocior nulla excogitari potest. Sic enim ait Tertullianus. Inuitat premio salutem, iurans etiam, Vivo dicens, cupit sibi credi. O beatos quorum causa iurat Deus. O miserrimos, sed nec iuranti Domino credimus. Atque hic sciendum est, quod hæc fides debeat sentire, quod gratis nobis ignoscatur Deus propter Christum, propter suam promissionem, non propter nostra opera, contritionem, confessionem, satisfactionem aut dilectionem. Nam si fides nitatur his operibus, statim fit incerta, quia conscientia pauida uidet hæc opera indigna esse. Ideo præclare ait Ambrosius de poenitentia. Ergo et agenda poenitentiam, et tribuendam ueniam credere nos conuenit, ut ueniam tamen tanquam ex fide speremus, tanquam ex syngrapha fides impetrat. Item fides est quæ peccata nostra cooperit. Extant itaque sententiæ apud Patres, non solum de contritione et operibus, sed etiam de fide. Verum aduersarij, cum neque naturam poenitentia intelligant, neque sermonem Patrum, excerpunt dicta de parte poenitentia, uidelicet de operibus, Alibi dicta de fide, cum non intelligunt, prætereunt.

DE CONFESSIOE ET
SATISFACTIONE.

Boni